

Mūsu kalbos namai

Graži pasakome apie savo kalbą: ji ir gimtoji, ji ir motinos, ji ir tēvītes kalba. Didžiai jūs iēgyrē sveimkalbāi: kad senā, kad graži, kad negirdēta, o dar didžiau gyri mūsu klasikai: kad skambi, kad maloni, kad prigimta... Jūs kalbāi nerikējo universitētē; vaikuštēj klausēsī, kaip dainuoja motina, kā ir kaip kalba susirinkē kai-
mynei, uāklydē prašalaičiai, o suaugē jū šne-
ka rašē „Anykščių šilėlis“, „Pragėdrulius“, „To-
pylis“, „Paskenduolē“, „Šiauding pastogē...“

Tā laikai + jau ne mūsū. Ir augdami, ir su-
augē + jau mokomēs knygy kalbos - iš knygy, o
motinā vėnas kitas kartais pamini tokiuose pa-
sakymuose, kad žemē sudreba.

Štai kalbā visur pradėjome vadinti bendrai-
mo priēmone. Ar jau tik priēmone? Ar nesusia-
rinama kalbos prigimtīs? Ji atsiduria šalia sig-
naly, grafiniū vaizdy ar net kelio ženklū, ku-

rie taip pat yra kalba, ir kuriais bendraujama darbe, buitėje, bet ne dvasinėje kultūroje. Kai kalba susiauriname iki bendravimo priemonės, žodis, kaip signalas, galima keisti kitu ženklu, svetimos kalbos žodžiu arba net keikmažodžiu, kuriuo taip pat bendraujama. Tokia utilitarinė kalbos samprata smarkiai pakirto žmogaus kalbinę dorovę, jo ryšį su kultūra, praeitimi, gamta, šeima. Kalba, ugdoma vien kaip bendravimo priemonė, praranda savo giliasias jungtis, tūsi psichologinis įtikinamumą, pagaliam-žodžiū. Juk senėji kaimo žmonės atmintyje ilgai išlieta kaip ką nors pasakę, jų žodis, intonacijos būdavo ilgiau atsimenamos nei veidai.

Idumba kapai, apauga užmarštės žolė, o žodžiai, pasakymai lieka kaip žmonių kalbinės fotografijos.

Diktanto ištaisymas

Jų kalbai nereikėjo universiteto; vaikystėj klausėsi, kaip dainuoja motina, ką ir kaip kalba susirinkę kaimynai, užklydę praeitimi, o suaugę jų žemka rašė „Angkščių šilė“, „Pragėdrulius“, „Topylė“, „Pastenduolė“, „Sauding pastogė“ ...

1- po dvitaskio eina paaiškinimas, kodėl jų kalbai nereikėjo universiteto.

Tie laikai jau ne mūsų.

1- brūkšnio nereikia nes - ne mūsų - yra žvardis, o ne skaitvardis ar daiktav.

Jr augdami, ir suaugę jau mokomės knygų kalbos - iš knygų, o ...

1- vėnaruš. pažym. (kartojasi jungt. ir)

Juk senėji kaimo žmonės atmintyje ilgai išlieta kaip ką nors pasakę, jų žodis, intonacijos būdavo ilgiau atsimenamos nei veidai.

1- sudet. ^{bejungt.} vsak.

Rāsimys

Šeima Ļemaites kūrybojē

⁹² Ļemaitē - viena iš geriausių lietuvių literatūros ^{klasikų} ir ryškiausia tarp Lietuvos realizmo atstovų. Savo apsakymuose ji aprašo senąjį kaimą, jo kasdieninį, realų gyvenimą, žmonių darbus, papročius. Bet svarbiausias jos kūrybos objektas yra šeima.

⁸⁴ Šeima, Ļemaitė dažniausiai vaizduoja kaip nedarnią, netvirtą, pilną prieštaravimų ir netikrų jausmų. Beveik visos Ļemaitės apsakymų šeimos yra susikūrusios ne iš meilės, o iš dail naudos, pinigų. Tai ^{nyškiečiai} ^{matosi} ^{apsakyme} „Petras Kūrmelis“. Čia Kūrmelis „vyras jau sumišęs, aukštas, stambus, susivuošia vesti, nes motinėle jau nebeturi jėgų ūkio prisiūreiti. Ji noris Petrui patinka jo sandinė Janikė, jis nusprendžia: „No, tokių pilnas kerčias privarę... Su šimtais bent gi bus už ką ir užlaikyti...“ Taigi Petras pasirinkta ne meilę, bet pinig-

gus, taip padarydamas didžiausią klaidą gyvenime. Petro Kūrmelio santuoka nelaiminga, ~~ir nesitūmės~~ [✓] Tai jis pažunta nuo pat pradžių, dar tiksliai to nesuapokdamas, kas atsitiko:

„- Ką in, kas čia šis metas yra? - Toks nenuostikumas darbus! Mano gospadinė, kaip vėsmia, būsiandė ne-matanti... Penkta nedėlia, jau galėję išsilseti no ve-selės...“

Bet nelaimės ^{namus} ~~šeima~~ persekioja ir toliau. Petras su Marie kasdien barasi, pykstasi, tarp jų nėra jokios harmonijos. Palūžęs Petras įminka gerti, apsileidžia su ūkiu, savo amatu. Ir staidar vienas smūgis ^{Kūrmelis} ~~jis~~ sušino, kodėl Marie jo taip netenčia:

„Negaliu nuprasti, negaliu širdies užlaikyti, negaliu nė paveizėti, negaliu mylėti... Pusta jo tvirtas ir gyvenimo! Nėks nemyla, nėks nemaloni, nėks širdies moraminti.“ [✓]

⁸⁴ ^{at} Jis ^{Petras} visiškai degraduoja, nesirūpindamas jau nė tvirtais, nė šeima, nė ateitimi. Tik Marie pažunta, kad jos gyvenimas nėkada nebebus geras ir laimingas.

"- Kazeli, tu mano maželeli! Tėvas viską pras-
progs, vis girtas, vis girtas... Nors man nieko ne-
sakos, aš dėlto matau, kad gyvenimas nusmu-
ko, kol tu užaugsi, nebeliks nieko."

✓ Kita, panašiai? Petro karmelio, šeima, mato-
me "Marčiūje. Ten ^{kas?} ji taip pat sukuriama pi-
nigų pagrindai:

84 "Jonuk, ar tu žančis, ar ko! Pasijęstok bago-
tos mergos bene apsimokėsi stolas... Pirstis
pas Dniežo dukters, pamatysi, kiek šimty tau pa-
klos!

55 Fibruzų Vingrams juk nereikėjo marčtos,
Jonukui žmonos, o tik pinigų, tik turty. Todėl
no vestuvų kabrei gyvenimas vis to ^{fibru} pragaru.
Kaž ji bedirbo, kaip vityrai besisuko vis
neštito savo "papuneliams":

"... vaikščiojo ar sėdėjo, snekėjo ar tylėjo juo-
kės ar verkė, "darbas ar gulėjo - vis nege-
rai ir negerai. Užtarimo kabri ^{baude} ^{išstoti} bent
pas savo vyrą, bet šis visai į ją dėmesio
nekreipė. ~~Ši~~ Mirdama kabri nieko nekaltino,
visiems atleido. Pasikūtinis jos noras buvo ^{tik} pa-

matyti matušėlę. Taip ir miri kabri "palikdama
didelę pasogą, kraikį, gyvenimą, gerą, žemę, geruo-
sius ir piktuosius ~~tevelius~~ tėvus..."

Bet ne visi dėmaitės apsakymai vaidavo
nelaimingą šeimą. "Sutkuose" šeimyninis gy-
venimas aprašomas net idealizuotai:

"Duonelis, putrelis užtėjo iš savo žemelis Turėjo
karmelį pasimilėti, gaidelį, katelį, šunelį - bot ir visi
gyvoliai, ir visa nauda, mažai tekurėjo, mažai te-
reikėjo. Užtai širdinguose jaunuose buvo tik
reikiant tvarkingi."

Sutkų šeima visas problemas spręsdavo kas-
tu, vienas kita, paremdavo nelaimėje. Kai nuni-
rė jų karmelė, senelis, ~~vyras~~ Jūzapo tėvas, ati-
davi sūnui pastutimū pinigus, kad tik jų bū-
tų laimingi. Kai Sutkai sulauki vaikų, jų
šeima tapo dar darnesni. Paaugę ~~saitai~~ atžalos
padėjo tėvams dirbti, buvo visas jų džiaugsi-
mas ir paguoda. Taip ir tekėjo jų gyvenima-
ramiai, viena voga, be didesnių poreiknių ar
atostigū, bet pilnas laimės ir džiaugsmo:

"... nors ne žodelio į viens antys neristari, vi-

noh + labai daug apipasakojo kits kitam apie savo laimę.

Taigi šeima Gemaitis kūryboje yra pagrindinis objektas, pasakojimo centras, apie kurią sukasi visi įvykiai ^{okio} ~~sta~~ ^{pašaliniai, bet} amonių sąjungą autorių paviduoja dažniausiai nevykusią, nes ši problema rašytoją labai jaudino. Gemaitis ~~aprašytas šeimos matome ir dabar, todėl jos kūryba~~ ^{ir dabar} ~~nepraranda~~ savo populiarumo ~~ir~~ vertės, nes ji nagrinėja taikas aktualu visada - šeimos sukūrimas, meilė ir pinigai, nuosirdus jausmai ir veidmainystė.

9/8/8 = 8

Rašinio ištaisymas

Gemaitis - viena iš geriausių lietuvių literatūros rašytojų ir ryškiausia Lietuvos realizmo atstovė.

Jis, "vyras jau sumišęs, aukštas, stambus", susiruošid vesti, nes motinėli jau

nebeturi jėgų užti prižiūrėti.

Ir nors Petriui patinka samdini Janikis, jis nusprendžia: ...

Petro Kurmeliš santuoka nelaiminga. Tai jis pajunta nuo pat pradžios, dar tiksliai nesu-
vokdamas, kas atsitiko: ...

Palūžęs Petras įminta gerti, aplėdžia užsisavo amato.

Ir štai dar vienas smūgis - Kurmeliš sužino, kodėl Marci jo taip nekencia: ...

Tai jį visiškai sugniuždo, Petras degra-
duoja, nesirūpindamas jau nei turtais, nei šeima, nei ateitimi.

Kitą, panašią; Petro Kurmeliš šeima mato me "Marciuje". Ten šeima taip pat sukuria-
ma dėl turty: ...

Ką ji bedirbo, kaip žitruai besisuko vis neįtiko savo "papūneliams": "... vaikščiojo ar sėdėjo, šnekojo ar tylėjo juokis ar verkė, darbas ar gulėjo - vis negerai ir negerai.

Užtarimo katri bandė užkoti bent pas savo vyrą, bet šis visai į ją dėmesio netreipė.

minties
suolis

labai
tinka